

VNITŘNÍ A VNĚJŠÍ VLIVY V PROCESU ŘÍZENÍ ORGANIZACE

Ján Ivanka *)

ABSTRAKT

Pri skúmaní negatívnych vplyvov sa stretávame často s pojmom hrozba, ktorá predstavuje negatívny vplyv, ktorý zatiaľ nepôsobí na organizáciu alebo na niektorú jej časť. Hrozba má bezprostredný vzťah k pojmu riziko, podieľa sa významne na určení jeho miery. Pre objekty, ktoré sú veľmi dôležité pre fungovanie, rozvoj či existenciu organizácie, sa potom používa pojem aktívum. Príspevok charakterizuje oblasť aktívum, kedy za aktívum môžeme považovať objekt organizácie s takou hodnotou, ktorá je veľmi dôležitá pre fungovanie, rozvoj alebo existenciu organizácie. Pričom hodnota predstavuje určitú kvalitatívnu vlastnosť objektu, ktorá vyjadruje jeho podstatný znak.

Kľúčové slová: hrozba, ohrozenie, ohroziť, nebezpečenstvo, aktívum, hodnota, protiopatrenie, bezpečie, bezpečnosť, riziko

ABSTRACT

In the course of researching negative impacts, we often encounter the term “threat”, which represents a negative impact that, for the time being, does not affect the organisation or any of its parts. Threat has a direct relationship to the term “risk”, which contributes significantly to determining its extent(s). For things that are highly important for the correct functioning, development, or even existence of an organisation, the term “assets” is used. This contribution characterises the area of assets, where we can consider anything regarded as an organisation’s asset whose value is greatly important for the correct functioning, development, or existence of that organisation. Where, value represents a certain qualitative characteristic of an object, which expresses its essential character

*) Ján, Ivanka, Ing., Ústav bezpečnostného inžinierstva, Fakulta aplikovanej informatiky, Nad Stráněmi 4511, Univerzita T. Bati ve Zlíně, telefon 576035247, e-mail :ivanka@fai.utb.cz

Key words: threats, danger, menace, hazards, values, prices, significance, measures, counter-measures, security, safety, risk

1 ÚVOD

Vnitřní i vnější vlivy působí na organizaci pozitivně nebo negativně. Pozitivní vlivy pak umožňují a podporují existenci, fungování a rozvoj organizace. Představují možnosti, které může organizace využít ve svůj obecný prospěch. Negativní vlivy budou naopak stěžovat fungování či rozvoj organizace a v konečném důsledku mohou ohrozit samotnou existenci organizace. Důležité místo zauímají při řízení organizace právě negativní vlivy vzhledem k jejich možným "destrukčním" důsledkům pro fungování, rozvoj, nebo existenci organizace nebo jejích částí. Z uvedeného důvodu musíme zajistit fungování účinného ochranného systému organizace. Ten má v přijatelné míře chránit organizaci a její části takovým způsobem, aby se předcházelo vzniku negativních vlivů nebo se snižovala pravděpodobnost jejich působení na ni, případně snižovaly nebo eliminovali jejich negativní dopady na organizaci. To lze realizovat pouze za předpokladu, že známe současný stav organizace a těch částí okolí, které jsou nebo mohou být zdrojem negativních vlivů a že umíme odhadnout možné vývojové tendence organizace, její strukturálních částí, jakož i samotných negativních vlivů. V uvedených souvislostech pak za aktivum považujeme jakýkoli objekt, který má značný význam pro organizaci, za škodu můžeme považovat určitý druh majetkové ztráty, která se dá vyjádřit v penězích. Na vyčíslení stupně škody se používá stupnice daná platnou legislativou. Dalším pojmem vztahujícím se k negativním vlivům působícím na organizaci je ohrožení. Tento pojem není sice ve slovenských encyklopediích definován, ale je možné jej odvodit od tvaru „ohrozit“ ve významu „vystavit“ velkému nebezpečí.

Za nebezpečí pak můžeme považovat:

- možnost, hrozbu něčeho zlého,
- aktuální možnost daného systému, jeho komponentů, způsobovat neočekávané negativní jevy, které ohrožují stabilitu fungování daného systému,
- možnost zajištění dodávek nebezpečí v konkrétním prostoru a čase,
- jistotou, kvantifikována úroveň ohrožení,
- pojem, který označuje bezprostředně vnímanou blízkost újmy, škody.

Z výše uvedeného je zřejmé, že hrozba představuje negativní vliv, který zatím nepůsobí na organizaci nebo na kteroukoli její část.

2 Fungování, rozvoj, existenci organizace - aktivum.

Aktivum je chápáno jako majetek bez dluhů, prostředky, kterými organizace může disponovat, nebo jako kladné výsledky pracovní činnosti. Je zřejmé, že jednou z rozhodujících charakteristik aktiva v uvedených souvislostech je jeho hodnota. Zvláštní místo pak zauímají pojmy cena a význam. Pod pojmem cena tak v souvislosti

s obsahem článku můžeme rozumět měřítko potřebnosti, užitečnosti a ocenění - hodnota, význam, závažnost, důležitost, cennost, vzácnost.

Z uvedeného vyplývá, že každý objekt má celý komplex vlastností, kterými je charakterizován a které jej odlišují od jiných objektů. Výběr konkrétních vlastností (hodnot), které budeme vybírat z tohoto komplexu a brát v úvahu, pak závisí především na jejich podílu na naplňování poslání organizace. Tyto vlastnosti pak budeme považovat za významné a můžeme je považovat i za významné hodnoty uvedených objektů. Avšak tyto hodnoty objektů nebudou mít stejnou "váhu" pro celou organizaci. Potom protříděním těchto hodnot podle velikosti, jejich podílu na realizaci poslání organizace, získáme hierarchický seznam hodnot. Ty nejvyšší položené hodnoty v tomto seznamu reprezentují pak objekty, které můžeme považovat za aktiva. Za aktivum tedy budeme považovat objekt organizace s takovou hodnotou, která je velmi důležitá pro fungování, rozvoj nebo existenci organizace.

Při řešení ochrany organizace v podmínkách řízení rizik se pak setkáváme v některé literatuře s pojmem protiopatření. Protiopatření sice není definováno v žádné odborní literatuře, ale slovním základem tohoto pojmu je opatření. Část proti pak naznačuje, že toto opatření je namířeno proti něčemu či někomu.

3 Analýza pojmu – riziko

Při analýze pojmu riziko se taky setkáváme s množstvím přístupů od jednotlivých autorů. Pro názornost uvádím některé z možných přístupů a jejich definic:

- pravděpodobnost či možnost vzniku ztráty, obecně neúspěchu,
- variabilita možných výsledků nebo nejistota jejich dosažení,
- odchýlení se skutečných od očekávaných výsledků,
- pravděpodobnost jakéhokoliv výsledku, odlišného od očekávaného výsledku,
- situace, kdy kvantitativní rozsah určitého jevu patří k jistému rozdělení pravděpodobnosti,
- nebezpečí negativní odchylky od cíle,
- nebezpečí špatného rozhodnutí,
- riziko a ohrožení jsou pojaté variabilně v závislosti na prostředí, resp. od popisovaných procesů,
- riziko je definováno jako pravděpodobnost, že nastane negativní událost (čin, jev) a velikost následků takové události (činu, jevu),
- ohrožení je pojem, který označuje bezprostředně vnímanou blízkost újmy, škody

Obecný pohled na riziko se zdá být poměrně vágní, neboť možnost něčeho zlého nevyvolává přesnou představu o tom, ve vztahu k čemu to považujeme za nebezpečí. Z těchto charakteristik je pak jasné, že riziko vyjadřuje některý ze stavů - nejistotu, možnost odchylky, možnost hrozby, možnost neúspěchu či škody. Každá z těchto zmiňovaných charakteristik však vždy sleduje pouze jediný vztah a z něj

vycházející stav a zužuje tak definování rizik na tuto rovinu. Za prvotní a rozhodující v těchto vztazích pak považují hrozbu, protože její existence představuje možnost negativních důsledků pro aktivum nebo možnost nežádoucího vývoje situace. Při určování rozměru rizika se nabízí jako rozumné zkoumání organizace, neboť právě k ní vztahujeme pojem riziko. S výhodou pak můžeme na toto zkoumání využít systémový přístup. Když si na organizaci zavedeme systém s cílem identifikace prvků a jejich vztahů, které se vážou k pojmu riziko, můžeme definovat následující strukturu s těmito prvky:

- hrozby (vnitřní),
- aktiva (důležité organizační prvky organizace - zdroje, vazby, procesy, systémy),
- opatření (vnitřní ochrana organizace).

Vazby v tomto systému charakterizují vzájemné vztahy mezi jeho prvky, tzn. mezi hrozbami, aktivy a opatřeními. Okolí tohoto systému pak tvoří vnější hrozby a vnější prostředí obsahující prvky vnější ochrany organizace (například bezpečnostní politika státu, jeho právní prostředí apod).

Při definování rozměru rizika se kromě hrozby a aktiva objevuje další prvek a to opatření. Je logické, že při kombinaci hrozby a aktiva zjistíme, že hrozba prakticky nikdy nepůsobí přímo na aktivum, ve většině případů působí zprostředkovaně překonávajíc přitom opatření chránící toto aktivum. Například, při určité hodnotě hrozby a určité hodnotě aktiva se bude měnit hodnota rizika v souvislosti s měnící se hodnotou opatření. Čím účinnější bude opatření, tím menší bude riziko a naopak. Samozřejmě, že takto bychom mohli vytvořit mnoho různých kombinací, vztahů, mezi hrozbou, opatřením a aktivem a dostali bychom různé hodnoty rizika.

Závěr

Problematika rizika a jeho řízení je dobře rozpracovaná do podmínek ekonomických, technických a vojenských oborů, méně do oborů společenských, a to zejména z důvodu problematické kvantifikace společenských procesů a s tím souvisejícím měřením velikosti rizika. Důležitou součástí bezpečnostního managementu je problematika spojená s riziky a jejich řízením. Protože neexistuje dosud jednotná definice rizika ani jednotné pojetí jeho řízení, je vhodné pokusit se v první řadě o pracovní definici tohoto pojmu, jakož i pojmů, které s ním velmi úzce souvisí.

LITERATÚRA

- [1] VÁŇA, J.: Metodológia riadenia. APZ, Bratislava 1995, ISBN 80-88751-49-7.
- [2] REITŠPÍS, J. a kol.: Manažérstvo bezpečnostných rizík. EDIS, Žilina 2004, ISBN 80-8070-328-0
- [3] MLÁDKOVÁ, L., P., JEDINÁK, P., a kol. Management, Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň 2009, ISBN 978-80-7380-230-1.

Článok recenzovali dvaja nezávislí recenzenti.